

D. Vlasblom, *Papoea. Een geschiedenis* (Amsterdam: Mets en Schilt, 2004, 671 blz., ISBN 90 5330 399 5).

Vuistdik is het fraai verzorgde boekwerk dat de correspondent van *NRC Handelsblad* in Indonesië, Dirk Vlasblom, heeft geschreven over de wordingsgeschiedenis van Papoea, het vroegere Nederlands Nieuw-Guinea. Het is fascinerende literatuur. Het zijn niet alleen zijn vlotte pen, bloemrijke taalgebruik en fraaie observaties die zorgen voor veel leesplezier, maar ook inhoudelijk stimuleert het boek tot verder lezen. Ik heb me geen moment verveeld. Integendeel. In zijn boekwerk staat het perspectief van de autochtone bevolking, de Papoea's, centraal en speciaal de ontwikkeling van hun nationale bewustzijn. Het werd ook hoog tijd. Immers, tot dusver fungeerden zij in de verrichte historische studies over hun land voornamelijk als figurant. Vlasblom nu heeft de Papoea een stem willen geven, en hij heeft dat met verve gedaan. Hij portretteert hem niet als willoos en zielig slachtoffer van kolonialisme en decennialange Indonesische uitbuiting en onderdrukking, maar als een trotse en ongebroken landsbewoner die opkomt voor zijn eigen identiteit en cultuur en die strijdt tegen het onrecht dat hem van Indonesische zijde is (en nog altijd wordt) aangedaan. Vlasbloms epos over vijf eeuwen geschiedenis van Papoea, met de nadruk op de historie sinds 1945 en speciaal de verwickelingen na de overdracht van het gebied door Nederland aan Indonesië in 1962, is hét bewijs dat journalistieke geschiedschrijving zich kan meten met de beste boeken zoals die door beroepshistorici zijn geschreven. Sterker nog, in menig opzicht, en zeker stilistisch, overtreft dit journalistieke werk de bestaande publicaties over deze 'uithoek der aarde.'

Van een geschiedwerk in de traditionele zin van het woord kan evenwel niet worden gesproken. Vlasblom is geen historicus en is als zodanig ook niet te werk gegaan. Hij heeft de bestaande historische bronnenkennis over het gebied voor kennisgeving aangenomen en dit slechts als raamwerk gebruikt, om daarin vervolgens de door hem vergaarde nieuwe (hoofdzakelijk mondeling verstrekte) informatie in te voegen. Het resultaat van de combinatie van bestaande kennis en interviews mag er zijn. De auteur laat tientallen Papoea's, maar ook enkele Nederlanders en Indonesiërs aan het woord. Het zijn deze gesprekken die de feitelijke kern van zijn studie uitmaken en als kapstok figuren waaraan hij het meeslepende verhaal heeft opgehangen. Vlasblom toont eens te meer aan hoezeer *oral history* een wezenlijk, zo niet onmisbaar bestanddeel is waar het de meest recente geschiedschrijving betreft. Dat voor de methode van mondelinge geschiedschrijving is gekozen om de historie van Papoea te reconstrueren, is overigens niet alleen omdat deze werkwijze Vlasblom als journalist vertrouwd is, maar is ook een pragmatische keuze geweest. Inheemse bronnen ontbreken en archiefonderzoek in Jakarta was geen optie. De Indonesische autoriteiten zijn behept met een geheimhoudingsobsessie waar het inzage in documenten over het eigen Indonesische verleden betreft; een fixatie waar zij inzake hun bemoeienis met Papoea overigens alle redenen toe hebben, zoals Vlasblom in zijn boek genadeloos aantoonde.

Het moge duidelijk zijn dat Vlasblom geen objectief boek heeft geschreven. Onbevooroordeeld is hij allesbehalve en kritisch over wat hem verteld wordt van Papoea-zijde in het kader van hun streven naar zelfbeschikking ook niet altijd. De auteur gelooft zijn gesprekspartners — ook bij gebrek aan mogelijkheid deze te verifiëren en archieven te raadplegen — op hun woord en past hun verhalen in zijn opvatting dat hen inderdaad groot onrecht is (en wordt) aangedaan door de Indonesische autoriteiten. In die zin is het allemaal wel wat eenzijdig geschreven, namelijk dat de niet-inheemse bestuurders — 'Soerabajamensen' — uitsluitend profiteurs en onderdrukkers waren en de Papoea hun slachtoffer. In grote lijnen klopt dit ook wel, maar het is allemaal wat gechargeerd gebracht, hetgeen afbreuk doet aan de kracht van het boek. Dat het

verhaal zo zwart-wit is, deert de auteur echter niet. Vlasblom komt zonder schroom uit voor zijn sympathie voor de Papoea's en kiest onomwonden partij voor hun trieste lot als zijnde een onder Indonesisch bewind geminachte, gemarginaliseerde en gediscrimineerde bevolkingsgroep. Hij betoont zich daarbij een gedreven man, welhaast als iemand met een missie. Onrecht aan de kaak stellen, recht doen aan de Papoea en diens nationale aspiraties, dat is wat Vlasblom voor ogen had. Het is hem goed gelukt, zij het dat het geschetste beeld te eendimensionaal is.

Door Vlasbloms geëngageerdheid is zoals gezegd van een wetenschappelijk verantwoord werk geen sprake. Van objectiviteit is tevens geen sprake. Daarbij heeft hij ook geen bronnenstudie gedaan (ook niet in Nederland), niets geannoteerd, terwijl hij aan analyse ook geen boodschap heeft. Vlasblom heeft slechts een verhaal willen schrijven, groots, dramatisch en meeslepend. Maar valt hem dit nu euvel te duiden? Me dunkt van niet. Vlasblom pretendeert immers niet een historisch verantwoord werk te hebben willen scheppen. Hij is journalist met een boodschap en is als zodanig te werk gegaan. In die zin verdient zijn boek andere maatstaven en dient het niet langs de historische meetlat te worden gelegd. Dit alles wil overigens niet zeggen dat zijn pennenvrucht in historisch opzicht van geen betekenis is. Integendeel, het is een belangrijk boek. Voor het eerst is de historie van Papoea belicht vanuit het blikveld van de eigenlijke bewoners. Als rode draad fungeert de ontwikkeling van het Papoea-nationalisme. Vlasblom heeft duidelijk gemaakt dat er ondanks alle etnische verschillen tussen de Papoea-stammen al onder Nederlands bewind een embryonaal Papoea-besef is ontstaan, dat door de Indonesische overheersing c. q. onderdrukking sindsdien alleen maar is versterkt en uiteindelijk is uitgemond in een nationaal gevoel en landelijk verzet tegen de Indonesische aanwezigheid. De Indonesische bewering dat de Papoea's niet in staat zouden zijn een natie te vormen omdat hun etnische verdeelheid onderling te groot zou zijn ontkracht hij op overtuigende wijze. Al met al is *Papoea. Een geschiedenis* ondanks de gemaakte kanttekeningen een waardevol boekwerk voor een ieder die zich met dit onderwerp wil bezighouden. Vlasblom heeft een journalistieke prestatie van formaat geleverd en een prachtig, monumentaal eerbetoon aan de Papoea geschreven. Hulde.

Hans Meijer

M. Hooghe, *Sociaal kapitaal in Vlaanderen. Verenigingen en democratische politieke cultuur* (Dissertatie (bewerkt) Rotterdam 2002; Amsterdam: Amsterdam university press, 2003, 240 blz., €24,50, ISBN 90 5356 643 0).

Zowel politici als onderzoekers hebben het verenigingsleven wel opgevoerd als de *deus ex machina* in het democratisch systeem: verenigingen zouden op wonderbaarlijke wijze democratische attitudes genereren bij de leden. Mark Hooghe vindt het hoog tijd om met deze mythe af te rekenen en verenigingen te ontdoen van de 'mirakelstatus' (15) die ze in sommige studies toebedeeld krijgen. In *Sociaal kapitaal in Vlaanderen. Verenigingen en democratische politieke cultuur* toont hij aan de hand van een groot Vlaams bevolkingsonderzoek uit 1998 aan dat niet alle soorten verenigingen een positief effect hebben op de democratische politieke cultuur — dat geldt slechts voor die verenigingen die democratisch zijn. Dat klinkt wel erg voor de hand liggend, maar Hooghe laat in een uitgebreid literatuuroverzicht ook zien hoe de mythe is ontstaan.

Hoofdverantwoordelijke voor de mythevorming is socioloog Robert Putnam. In *Making democracy work* (1993) (her)introduceerde die het begrip 'sociaal kapitaal', dat samenlevingen